

**ÎNVĂȚĂMÂNTUL MUZICAL
ÎN BUCOVINA SFÂRȘITULUI DE SECOL XIX**

MUSICAL EDUCATION IN BUCOVINA, AT THE END OF THE 19TH CENTURY

AUREL MURARU,
asistent universitar, doctor,
Universitatea “Spiru Haret”, București

This paper evokes the personality of Isidor Vorobchievici (1836-1903), a founding father of musical education in Cernowitz. Composer, poet (he published poetry under the pen name Danilo Mlaca), choir conductor, but mainly teacher, Isidor Vorobchievici is the first Romanian musician who succeeded in publishing a Harmony handbook (1869), for the use of his students at the Cernowitz Theological Seminar. All Romanian composers who lived in Bucovina at the end of the 19th century (Eusebie and Gheorghe Mandicevschi, Ciprian Porumbescu, Tudor Flondor, Mihai Ursuleac, Ilarion Voronca a. o.) are linked to Vorobchievici, definitely the most important music teacher of the city of Cernowitz.

Keywords: *musical education, choir conductor, Bucovina, Romanian composer, music teacher.*

În ultimele secole, Bucovina, dar mai ales partea de nord a acestei provincii românești, a avut de înfruntat un destin extrem de agitat, nedrept, dar în același timp captivant și plin de evenimente de cotitură. Astfel, ea a parcurs atât perioade de dezvoltare, de ascensiune, cât și perioade de declin, neavând o evoluție culturală uniformă, ci mai degrabă una sinuoasă, zbuciumată și marcată de evenimente istorice nefavorabile. În aceste condiții, cultura muzicală a Bucovinei s-a dezvoltat în strânsă corelație cu procesele sociale ale acelei perioade, a evoluat în pas cu evenimentele politice de care a fost marcată, înregistrând astfel o dezvoltare cu totul aparte, diferită de cea specifică celorlalte provincii populate de români. Aici muzica s-a adaptat unor necesități dictate de situația geopolitică în primul rând, dar și de evoluția culturală a acelor vremuri.

Începând cu anul 1775 Bucovina a intrat în componența Imperiului Austro-Ungar, fapt ce a determinat schimbări hotărâtoare nu doar în ceea ce privește granițele ținutului, ci a favorizat și o apropiere de cultura occidentală. Încă din primii ani de dominație habsburgică, în orașele importante ale Bucovinei se face simțit un oarecare interes pentru cultura apuseană, iar acest lucru a impulsionat o bogată activitate creatoare românească în această provincie. Contactul lingvistic, cultural și spiritual reciproc între reprezentanții diferitelor etnii și confesiuni conlocuitoare, a favorizat apariția unui specific bucovinean. Astfel putem afirma că detrușieră a acestei provincii a fost pe cât de dureroasă și nedreaptă, pe atât de benefică pentru o dezvoltare rapidă pe toate palierele vieții culturale.

Deși poporul român din Țara de Sus a avut de suportat aproape un secol și jumătate de înstrăinare (1775-1918), Bucovina sub dominație austriacă a reușit să se transforme într-o provincie prosperă. În această perioadă s-au construit școli, s-au tipărit cărți și ziare în limba română, s-au înființat numeroase societăți culturale și științifice, iar muzica și literatura și-au avut în Bucovina reprezentanți de marcă. Astfel, orașul Cernăuți a izbutit să devină un veritabil focar de cultură în care s-au afirmat numeroase personalități precum: folcloriștii Alexandru Voevidca (1862-1931) și Simion Florea Marian (1847-1907), etnograful Dimitrie Dan (1856-1927), pictorul Epaminonda Bucevschi (1843-1891), scriitorii Iraclie Porumbescu (1823-1895) și Constantin Morariu (1854-1927), istoricii Eudoxiu Hurmuzachi (1812-1874), Ion Nistor (1876-1962) și Dimitrie Onciul (1856-1923), poetul Dimitrie Petrino (1838-1878) dar și compozitorii Eusebie Mandicevschi (1857-1929), Isidor Vorobchievici (1836-1903), Ciprian Porumbescu (1853-1883), Tudor Flondor (1862-1908) și Carol Miculi (1821-1897).

La inițiativa acestor personalități de elită, în Bucovina ultimelor două decenii ale secolului al XIX-lea au apărut o serie de societăți culturale menite să promoveze în primul rând ideea de unitate națională a românilor. Este momentul în care, în cercurile intelectualilor începe să se accentueze problema afirmării identității naționale, iar muzica vine în sprijinul acestor aspirații. Astfel iau naștere mai multe societăți, în sânul cărora mișcarea corală începe să se impună din ce în ce mai mult. Printre societățile din Cernăuți în care muzica plurivocală începe să ia amploare, amintim: *Reuniunea Muzicală din Cernăuți* – 1862, *Societatea „Arboroasa”* – 1875, *Societatea academică „Junimea”* – 1878, *Societatea Muzicală „Armonia”* – 1881, *Societatea „Academia Ortodoxă”* – 1884, *Societatea Corală „Lumina”* – 1891 și multe altele. Este important de menționat faptul că încă din 1862, în orașul Cernăuți se înființase o societate filarmonică germană, cunoscută sub numele de *Verein Förderung der Tonkunst in der Bukowina* (*Societatea pentru promovarea artei sonore în Bucovina*). Această instituție a reprezentat un

adevărat nucleu în jurul căruia s-a încheat întreaga activitate muzicală din Bucovina acelei epoci.

Încă de pe la mijlocul secolului al XIX-lea, muzica lui Bach, Haydn, Mozart sau Beethoven începe să se facă simțită din ce în ce mai pronunțat în sânul familiilor de boieri bucovineni, dar și în casele preoților ortodocși din acea provincie. Familiile de intelectuali angajează profesori de muzică pentru a-și iniția copiii în arta frumosului sonor, muzica începând să se bucure de un interes sporit în rândurile bucovinenilor. În jurul anului 1840 s-a înregistrat primul turneu de opere italiene în orașul Cernăuți, iar în 1847 publicul meloman a avut posibilitatea să asiste la două concerte susținute de Franz Liszt.

În centrul vieții muzicale din Bucovina acelei epoci s-a aflat fără îndoială profesorul și compozitorul Isidor Vorobchievici (1836-1903), părintele învățământului muzical cernăuțean. În manualul său de armonie muzicală, compozitorul mărturisea: „încă din copilăria mea, musica mi-a fost obiectul meu de predilecție am studiat-o cu de-amănuntul, însă dintru început singur ca autodidact, până ce avui fericirea de a fi trimis la conservatoriul Vienei spre împlinire” [1, p. VII]. Întors la Cernăuți, devine profesor titular la catedra de muzică corală din cadrul Seminarului Teologic, luptând pentru dezvoltarea și promovarea muzicii corale liturgice. El este acela care înființează la Cernăuți „*Academia ortodoxă* cu scopul de a înlocui muzica grecească din biserica română introducând muzica polifonică” [2, p. 491]. George Onciul îl descrie drept un veritabil „luptător pentru o muzică bisericească fără exagerarea inutilă și nefirească a bizantinului” [3, p. 18].

Compozitor, poet (a publicat poezii sub pseudonimul Danilo Mlaca), dirijor de cor, dar în primul rând profesor, Isidor Vorobchievici este cel dintâi muzician român care a reușit să editeze un manual de armonie (1869) pentru uzul elevilor săi de la Seminarul Teologic din Cernăuți. Fiind conștient de faptul că acest tratat reprezintă prima lucrare de gen scrisă în limba română, autorul recunoaște că la fel ca „și orice început este crud și defectuos” [1, p. VIII]. În paginile manualului său, autorul a apelat la unele traduceri din limba germană și deși folosind termenii de *optavă* în loc de *octavă*, *pretact* în loc de *apogiatură*, *semn de restituire* în loc de *becar*, *semn de strămutare* în loc de *alterație*, a realizat o lucrare teoretică de o certă valoare.

De numele profesorului Vorobchievici sunt legați toți compozitorii români din Bucovina sfârșitului de secol XIX (Eusebie și Gheorghe Mandicevschi, Ciprian Porumbescu, Tudor Flondor, Mihai Ursuleac, Ilarion Verenca și alții), fiind fără îndoială „cel mai mare pedagog muzical al Bucovinei” [4, p. 17].

După Marea Unire, viața muzicală din partea de nord a Moldovei a continuat să progreseze, iar acest lucru a fost posibil și datorită înființării la 3 februarie 1924 a *Conservatorului de Muzică și Artă Dramatică* din Cernăuți, capitala Bucovinei devenind unul din marile centre culturale ale României interbelice. Avându-l în frunte pe Alexandru Zirra, această instituție de învățământ muzical a reușit să dea un nou imbold vieții cultural-artistice din acest colț de țară, deschizând un nou capitol în istoria muzicii din Bucovina.

Din nefericire, după cel de al doilea război mondial, partea de nord a acestei provincii a fost din nou răpită (1944) intrând în componența unui alt imperiu (URSS), mult mai dur, mai rece și mai aspru decât cel care stăpânise Bucovina timp de mai bine de un secol. Ca urmare, viața culturală, științifică și artistică a acestui teritoriu a înregistrat un recul semnificativ, încercându-se în acest fel stărpirea identității naționale a românilor bucovineni. Cu toate acestea, populația românească din acele ținuturi a reușit să-și păstreze limba, obiceiurile și credința, iar

muzica lui Vorobchievici, Mandicevski sau Porumbescu a contribuit din plin la conservarea românismului în acel spațiu geografic.

Referințe bibliografice

1. VOROBCHIEVICI, I. *Manual de armonie musicală*. Cernăuți: Rudolf Ehardt, 1869.
2. POSLUȘNICU, M. *Istoria muzicii la români*. București: Cartea românească, 1928.
3. ONCIUL, G. *Din trecutul muzical al Bucovinei*. Cernăuți: Tipografia Mitropolitului Silvestru, 1932.
4. COSMA, V. *Ciprian Porumbescu: monografie*. București: Editura de Stat pentru imprimare și publicații, 1957.